

Κακό μονάχα ἀπ' τὴ δουλειά τούτη εἶναι ἡ σχολή του ποῦ δημιουργήθηκε καὶ οἱ μιμηταὶ ποῦ ἔβγαλε. Καθὼς συμβαίνει σὲ παρόμοιες περιστάσεις, ρίχτηκαν στὴν ἐξωτερικὴ μορφή τοῦ ἔργου του, δίχως νὰ θελήσουν — ἴσως ἀνήμεροι — νὰ ἐμβαθύνουν στὴν ποίησι ποῦ νεανικὴ καὶ ζεῖδωρη ἀναβλύζει ἀπ' τὴν ἔμπνευσί του, ἕνας συρφετός μιμητῶν. Ἔτσι πῆραν στὸ λαιμό τους τὸ δάσκαλό τους φτειάνοντας ξεβαμμένες μιμήσεις ποῦ τὸν ἔαμαν πολὺ δυσκολοκαταλάβωτο σὲ μερικoὺς «πολλοὺς» ποῦ ἀρκέστηκαν νὰ τὸν κρίνουν καὶ πάσκιαν νὰ τὸν ἐγκλοπθοῦν μονάχα ἀπὸ τέτοιαις λογῆς μπαλώματα. Κοινὸ περιστατικὸ ποῦ μόνο στοῦ Debussy τὴ ράχη δὲν ἐξέσπασε, μὰ ποῦ καὶ πάλι εἶχε τὸ καλὸ νὰ τὸν κάμη γνωστὸ στὰ διάπλατα τοῦ κόσμου. Ὅποσδήποτε ὅμως αὐτὰ εἶναι μικρολογήματα ποῦ ἀποχρῶσα σημασία δὲν ἔχουν. Εἶναι τάγκάθια ὅπου σκαλώνει ἡ ἐλουργίδα τῆς δόξας. Καὶ δόξα τοῦ Debussy εἶναι, καθὼς εἶπα, ἡ πρωτυπία του ποῦ δὲν ἀποκλείει ὅμως καὶ τὴ συγκίνησι τῆς τέχνης· ἐκεῖνο δηλαδὴ ἀκριβῶς τὸ στοιχεῖο ποῦ εἶναι τὸ κριτήριο τοῦ ὀραίου. Φαίνεται μέσα σ' ὅλο του τὸ ἔργο μιὰ λεπτεπίλετη αἰσθητικότητά ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη γεμάτη ὑποκειμενικὴ ἀντίληψι καὶ ἀλήθεια — ἐπειδὴ ὁ Debussy δὲ ζητεῖ ἀντικειμενικὰ νὰ φανῆ περιγραφικῶς ζωγράφος — ποῦ μεταδίδεται σὲ συγκίνησι στὸν ἔξθαμβο ἀκροατὴ ποῦ ἀπορεῖ πῶς δίχως σωριάσματα, δίχως στοιβαχτὲς ποικιλίες, μάλιστα δὲ καὶ κάποτε μὲ σχεδὸν ἀπλᾶ μέσα καταφέρνει ὁ μάγος μουσουργὸς νὰ ἐπιδράσῃ τόσο στὴν αἰσθητικότητά μας καὶ κάποτε εὐχάριστα νὰ μᾶς ἐκνευρίσῃ. Μπορεῖ κανεὶς νὰ πῆ πῶς εἶναι μοναδικὸς στὸ εἶδος του ὁ νέος σχετικῶς συνθέτης ποῦ χάνει ἡ Γαλλία· εἶναι μιὰ ἀπὸ τῆς μεγαλειτερές της μουσικῆς δόξας καὶ μπορεῖ νὰ τὸν ἔχη καύχημα πρὸ πάντων γιὰ μιὰ ἀπὸ τῆς τέχνης ὅπου δὲν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ, καθὼς ἄλλα ἔθνη, ἰκανὸν ἀριθμὸ καλλιτεχνῶν σὰν ἐκεῖνα.

Στὴν Ἑλλάδα φοβοῦμαι μήπως ὁ Debussy δὲ γνωρίστηκε στὴ σειρά του. Φοβοῦμαι δηλαδὴ μήπως ἀρχίσῃ, καθὼς συνέβηκε στὶς ἄλλες χώρες νὰ καταντήσῃ γνωστὸς πρῶτα ἀπὸ τοὺς μιμητὲς τῆς σχολῆς του. Θὰ εἶναι ἔτσι ἡ ἀσφαλέστερη μέθοδος ὄχι νὰ γνωριστῇ, παρὰ νὰ παραγνωριστῇ, νὰ κακογνωριστῇ καὶ νὰ στραβογνωριστῇ.

ΠΑΡΙΣΙ, 24-V-1918.

M. ΒΑΣΣΑΣ

ΔΥΟ ΑΝΤΙΘΕΤΕΣ ΝΟΟΤΡΟΠΙΕΣ.

Παρερρισκόμεθα σήμερα στὴ φιλοσοφία, στὴν σύγκρουση δύο ἀντίθετων νοοτροπιῶν : τῆς ἀτομιστικῆς καὶ τῆς ἐξελικτικῆς. Ἡ ἀτομιστικὴ νοοτροπία εἶναι βασισμένη ἀπάνω σὲ μιὰ πλάνη ποῦ ἔως πρὸ ὀλίγων δεκαδῶν ἐτῶν ἀκόμη δὲν εἶχε χτυπηθῆ ἀπὸ κανένα : τὴν ἀτομιστικὴν πλάνην. Σύμφωνα μὲ αὐτὴν τὴν ἀτομιστικὴν πλάνην ἡ ἀνθρώπινη ἀτομικότης εἶναι κατὰ τὸ ἀπόλυτον, κατὰ ποῦ δὲν ἀλλάσσει, κατὰ τὸ ὅποσον δίδεται μιὰ γιὰ πάντα, καὶ διατηρεῖται καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ βίου, ἴσον, σὲ ὅποιαδήποτε στιγμὴν μὲ ἐκεῖνο ποῦ ἦτο τὴν ἀμέσως προηγούμενην στιγμὴν καὶ ἐκεῖνο ποῦ θὰ εἶναι τὴν ἀμέσως μετέπειτα. Ἐὰν ὀνομάσωμεν Α, ἕνα ὀρισμένον ἄτομον, κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα t, ὅσο μεγάλο διάστημα καὶ νὰ μεσολαβήσῃ ἐν τῷ μεταξύ (dt) θὰ ἐπανεύρωμεν στὸ τέλος τοῦ χρονικοῦ διαστήματος t+dt, τὸ ἴδιον Α.

Καὶ ὅμως εἶναι αἰῶνες τώρα ποῦ ὁ Pascal ἔγραψε : «Le temps guérit les douleurs et les querelles, parce qu'on change, on n'est

plus la même personne»: σκέψη, ποῦ οἱ solitaires τοῦ Port-Royal, στήν ἔκδοσή των ποῦ ἔκαναν τῶν Σκέψεων τοῦ μεγάλου μαθηματικοῦ, ἔκριναν καλά νά τήν παραμορφώσουν καί νά τήν δώσουν ὡς ἐξῆς: Le temps guérit les douleurs et les querelles, parce qu'on change, c'est comme si l'on n'était plus la même personne.

Γιά νά εἴμεθα ἀκριβεῖς καί συνεπεῖς μέ τοὺς πύο στοιχειώδεις ὀρισμοὺς τῆς φυσικῆς καί τῆς μηχανικῆς πρέπει νά ὀνομάσωμεν dA , τὸ ἄτομον ποῦ ὀνομάζωμεν A , μετὰ παρέλευσι τοῦ χρονικοῦ διαστήματος $t+dt$, ὅπως μέ αὐτόν τὸν τρόπον δώσωμεν νά ἐννοηθῆ ὅτι κάποια ἀλλαγὴ ἀναπόφευκτη, συνέβηκεν μέσα στοῦ ἄτομον A , τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε πλέον ἀπολύτως τὸ ἴδιον μέ ἐκεῖνο ποῦ ἦτο προτοῦ διαρροῦση τὸ χρονικὸν διάστημα $t+dt$.

Ὅσοι πιστεῖουν στοῦ αὐτεξούσιο, πέφτουν θύματα τῆς ἀτομιστικῆς πλάνης. Βλέποντας τὸ ἴδιον ἄτομον σὲ δύο στιγμῆς διάφορες τῆς ζωῆς του, σὲ περιστάσεις ἴδιες, νά θέλῃ πότε τὸ ἓνα πότε τὸ ἄλλο πρᾶγμα, συμπεραίνουν πῶς τὸ ἄτομον δὲν ὑπόκειται στοῦ ντετερμινισμό τῶν νόμων τῆς φυσικῆς καί τῆς χημείας. Ἀλλὰ λησμονοῦν πῶς ἐκεῖνο ποῦ ὀνομάζουμεν τὸ ἴδιον ἄτομον δὲν εἶναι πλέον τὸ ἴδιον ἄτομον: *parcequ'on change on n'est plus la même personne*. Αὐτὲς δὲ οἱ ἀλλαγῆς σὲ τί ὀφείλονται; σὲ δύο παράγοντες. Τὸν παράγοντᾶ ποῦ μποροῦμε νά ὀνομάσωμεν A , καί ὅστις εἶναι τὸ ἄτομον αὐτὸ ποῦ ζῆ, καί τὸν παράγοντᾶ B , ὅστις σημαίνει τὴν ἐπίδραση τοῦ περιβάλλοντος ἀπάνω στοῦ A , τῆ στιγμῆ ποῦ μελετοῦμεν καί ὀρίζουμεν τὸ A καί τὸ B . Καθὼς βλέπουμεν λοιπὸν ἡ δράση, ἡ λειτουργία, ἡ ζωὴ τοῦ A , δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ τὸ A , σὲ μιάν ὀρισμένη στιγμῆ, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ A καί ἀπὸ τὸ B . Μιάν στιγμῆν μετὰ, τὸ A θά εἶναι A' , τὸ B μπορεῖ νά ἀλλάξῃ ἀκόμη περισσότερο, τῆ ἐπεμβάσει αἰφνιδίων παραγόντων.

Σύμφωνα μέ τὴν ἐξελικτικὴν νοοτροπία, ἡ ἀτομικότης ἀπόλυτη, αὐτεξούσια, ἀναλλοίωτη εἶναι ὀνειρο μεταφυσικὸ καί τίποτε περισσότερο. Ἡ ἀτομικότης, ὡς κάθε τι στὸν κόσμον, ἀκολουθεῖ καί αὐτή, τοὺς νόμους τῆς φυσικῆς καί τῆς χημείας: ἐξελίσσεται, ὑπόκειται δηλ. στὸν χρόνον, ἄρα στές μεταλλαγῆς ποῦ ὁ χρόνος φέρει. Κάθε ἀλλαγὴ στές σχέσεις τοῦ ἀτόμου καί τοῦ περιβάλλοντος ἐπιφέρει μιάν ἀλλαγὴν μέσα στοῦ ἄτομον.

Σύμφωνα λοιπὸν ποῦ ἡ νοοτροπία θά εἶναι μιὰ νοοτροπία ἀτομιστικὴ ἢ ἐξελικτικὴ θά πιστεύουμεν ἡ ὄχι στήν ἐλεύθερη βούληση, στοῦ αὐτεξούσιον.

Γ. ΒΡΗΣΙΜΙΤ ΖΑΚΗΣ

Βιβλιογραφία: Félix Le Dantec: L'individualité et l'erreur individualiste.

Ο OCTAVE MIRBEAU ΚΑΙ Η ΠΕΑΛΙΣΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ *

Στὸ βιβλιαράκι τοῦ Paul Desanges, δὲ θά βροῦμε, παρὰ ἓνα πορτραῖτο τοῦ Octave Mirbeau. Στίς πρῶτες σελίδες, μᾶς πληροφορεῖ γιὰ τὰ πλέον ἀξιοσημεῖωτα γεγονότα τῆς ζωῆς του, ἐκεῖνα ποῦ εἶχανε μιὰ ἐπίδραση πάνω στὸν χαρακτήρα του. Πρᾶγμα ἀπαραίτητο, ὅταν κανένας ἐξετάζει ἓνᾶ καλλιτέχνη τοῦ εἶδους τοῦ Octave Mirbeau. Ἡ ζωὴ του συνδέεται στενά μέ τὸ ἔργο του, καί ἓνα μεγάλο μέρος τῆς πρώτης θά τὸ βροῦμε στοῦ δεύτερο. Γιατί ὁ Octave Mirbeau ὑπῆρξε ἓνας ἐπαναστάτης. Ἐχυσε μέσα στα βιβλία του τίς ἰδέες του καί τὰ αἰσθήματά του.

* Paul Desanges: Octave Mirbeau (Librairie d'action d'art de la gilde «Les Forgerons» 17, Rue Edouard-Manet. Paris 1916. fr. 1.